

Nr 1.

Första kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande med förslag till ordningsstadga för riksdagens första kammarer m. m.

Enligt första kammarens beslut den 2 mars 1949, innefattande bifall till en av herr *Andersson, Jones Erik*, väckt motion, nr 235, har det ålegat utskottet att utarbeta förslag till de ändringar i ordningsstadgan för första kammaren, som kunde erfordras till följd av ikraftträdandet av ett av innevarande riksdag för dess del antaget, från 1948 års riksdag vilande förslag till ändrad lydelse av regeringsformen och riksdagsordningen berörande riksdagens arbetsformer, samt att i samband därmed föreslå de jämkningar i ordningsstadgan i övrigt, som till äventyrs kunde befinnas av omständigheterna påkallade.

Till utskottets handläggning har därjämte från första kammaren hänvisats en inom kammaren väckt motion, nr 158, av herr *Mannerskantz m. fl.* I motionen hemställes, »att första kammaren måtte besluta sådan ändring av sin ordningsstadga, att replikrätt efter en talare må efter talmannens beprövande medges alla de ledamöter, som tidigare deltagit i debatten och önska ordet för dylikt kort genmäle».

Riksdagen har den 23 mars 1949 för sin del godkänt och antagit ett från 1948 års riksdag vilande, i konstitutionsutskottets memorial nr 10 till innevarande riksdag under punkt 13) upptaget förslag till ändrad lydelse av regeringsformen och riksdagsordningen berörande riksdagens arbetsformer (här nedan benämnt grundlagsändringsförslaget).

Enligt § 78 riksdagsordningen, i lagrummets lydelse enligt grundlagsändringsförslaget, äger riksdagen i en riksdagsstadga fastställa de föreskrifter om riksdagsarbetets bedrivande, ordningen hos kamrarna och utskotten samt inom riksdagen förekommande val ävensom de övriga bestämmelser som anses nödiga till iakttagande jämte grundlagarna. Härjämte äger vardera kammaren i en ordningsstadga fastställa föreskrifter i ämne, som angår kammaren enskilt.

Riksdagen har vidare samma dag, under förutsättning att grundlagsändringsförslaget, jämte ett av riksdagen för dess del godkänt och antaget förslag till ändrad lydelse av § 72 regeringsformen och § 73 riksdagsordningen, upptaget under punkt 4) i konstitutionsutskottets nämnda memorial, slutligt genomföres, antagit ett av konstitutionsutskottet framlagt förslag till riksdagsstadga.

Ikraftträdandet av grundlagsändringsförslaget och av riksdagsstadgan nödvändiggör ändringar i den av första kammaren den 31 maj 1933 antagna ordningsstadgan för kammaren. Utskottet kommer i det följande att framlägga förslag till sådana följdändringar. Utskottet har vid utarbetandet av de föreslagna ändringarna kunnat bygga på tre tidigare utkast i ämnet. I det av de inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga i ämnet avgivna betänkande (Betänkande med förslag angående riksdagens arbetsformer och därmed sammanhängande frågor, SOU 1947: 79), varå grundlagsändringsförslaget är byggt, diskuterades sålunda även ändringar i kamrarnas ordningsstadgor, och ett utkast till sådana ändringar finnes fogat vid betänkandet. Vid Kungl. Maj:ts proposition nr 244 till 1948 års riksdag med förslag till ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen berörande riksdagens arbetsformer var vidare fogat ett utkast till ändringar i kamrarnas ordningsstadgor, innefattande en överarbetning på vissa punkter av de sakkunnigas förslag. Slutligen hade det vid 1948 års riksdag för behandling av de genom propositionen föreslagna grundlagsändringarna m. m. tillsatta särskilda utskottet vid sitt utlåtande nr 1 fogat ett utkast till ändringar i samma stadgor.

I nämnda tre utkast föreslås, särskilt beträffande replikrätten och regleringen av instituten interpellationer och enkla frågor, även sådana ändringar i kamrarnas ordningsstadgor, som, ehuru fallande inom ramen för en revision av riksdagens arbetsformer, dock icke hava karaktären av nödvändiga följdändringar till grundlagsändringsförslaget. Utskottet kommer i det följande att i huvudsaklig anslutning till utkasten framlägga förslag till ändringar även av nu antytt slag i första kammarens ordningsstadga.

Utskottet, som för fullgörande av sitt uppdrag samrått med det inom andra kammaren tillsatta tillfälliga utskottet nr 4 med i huvudsak motsvarande uppgift, föreslår slutligen vissa ytterligare ändringar i första kammarens ordningsstadga, som betingas av önskemålet att vinna största möjliga likhet mellan kamrarnas ordningsstadgor. Därest de av de båda utskotten framlagda förslagen av respektive kammare antagas, komma kamrarnas ordningsstadgor hädanefter att, förutom med avseende å övergångsstadgandena, förete avvikelser från varandra endast i fråga om § 2 mom. 2 och § 7 mom. 3, vilka avvikelser äro av den art, att de icke torde kunna undvikas.

Då de av utskottet föreslagna sakliga ändringarna i första kammarens ordningsstadga beröra icke mindre än elva av stadgans för närvarande tjugofem paragrafer, har det syntts utskottet mest lämpligt att låta ändringsförslaget få formen av ett förslag till helt ny ordningsstadga.

De punkter, på vilka den föreslagna stadgan skiljer sig från den nuvarande, redovisas här nedan. De paragrafer och moment, som därvid icke beröras, äro med bortseende från obetydliga formella justeringar likalydande med motsvarande paragraf och moment i den nu gällande ordningsstadgan.

§ 1 mom. 2.

Uttrycket »nödig betjäning» i gällande ordningsstadga åsyftar numera, sedan åt kammarens vaktmästare beretts extra ordinarie anställning, vissa befattningshavare i kammarens kansli. Då uttrycket sålunda knappast kan anses träffande, föreslås det ersatt av orden »de övriga befattningshavare som erfordras». Härigenom vinnes också överensstämmelse med terminologien i § 30 andra stycket riksdagsstadgan.

§ 5.

För vinnande av överensstämmelse mellan kamrarnas ordningsstadgor föreslås, att kammarens ekonomiska angelägenheter uppdragas åt fyra särskilt utsedda ledamöter. Antalet av nämnda ledamöter är enligt den för andra kammaren nu gällande ordningsstadgan tre, men föreslås av andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, i syfte att bereda plats åt representanter för de fyra större riksdagspartierna, utökat till fyra.

§ 6.

Omredigeringen har delvis karaktären av följdändring till § 30 andra stycket riksdagsstadgan, delvis är den åter betingad av önskemålet att vinna överensstämmelse mellan kamrarnas ordningsstadgor. I sistnämnda hänseende föreslås att antalet av de kammarledamöter, som utses att jämte talmannen och vice talmännen tillsätta befattningshavare hos kammaren, utökas till sex.

§ 7.

Mom. 1. Enligt § 36 riksdagsordningen, i paragrafens lydelse enligt grundlagsändringsförslaget, skall kammarens allmänna beredningsutskott tillsättas inom samma tid som de ständiga utskotten. Med hänsyn härtill har det syntts lämpligt att i förevarande moment upptaga bestämmelser om val av ledamöter och suppleanter även i kammarens allmänna beredningsutskott.

Mom. 2. Den nuvarande bestämmelsen om ordningen för suppleanternas inkallande har fått utgå. Bestämmelser i detta hänseende ha nämligen upptagits i § 12 riksdagsstadgan.

Mom. 4. Det nuvarande mom. 4, upptagande regler om sättet för val av statsrevisorer och suppleanter för dem, har utgått, enär förevarande spörsmål blivit reglerat i § 8 riksdagsstadgan.

§ 8.

Hänvisningen till § 50 riksdagsordningen föreslås, som en följd av att nämnda paragraf enligt grundlagsändringsförslaget erhåller annat nummer, ändrad i överensstämmelse härmed.

§ 10.

I denna paragraf föreslås med hänsyn till att arbetsplena i vissa fall börja först klockan 2 den ändringen, att tiden, före vilken anslag om kvällsplenum bör uppsättas, framflyttas från klockan 2 till klockan 4 på dagen.

§ 11.

Då de nuvarande tillfälliga utskotten enligt grundlagsändringsförslaget skola ersättas av ett allmänt beredningsutskott för vardera kammaren med möjlighet för kammare att därjämte tillsätta enskilt utskott, föreslås bestämmelserna i förevarande paragraf lämpade därefter. Paragrafen föreslås vidare kompletterad med en med § 15 första stycket riksdagsstadgan analog regel angående tiden för anslående av kallelse till utskottssammanträde.

§ 12.

Mom. 2. Enligt § 52 andra stycket riksdagsordningen, i lagrummets nuvarande lydelse, må kammarledamot, som under överläggningen i en fråga redan yttrat sig, på sätt kammaren särskilt föreskriver, kunna för kort genmäle till en efterföljande talare erhålla ordet omedelbart efter denne. Närmast i syfte att möjliggöra för ledamot, som icke yttrat sig tidigare i debatten men som utsatts för angrepp av en talare, att omedelbart bemöta sådant angrepp, har genom grundlagsändringsförslaget på denna punkt vidtagits den ändringen, att varje ledamot må, oberoende av om han tidigare yttrat sig i debatten eller icke, kunna erhålla ordet för genmäle. Grundlagsbestämmelsen förutsattes kompletterad genom bestämmelser i kamrarnas ordningsstadgor. I sakkunnigbetänkandet föreslogs, att rätten till genmäle, samtidigt som den frigjordes från förutsättningen att den replikerande yttrat sig tidigare i debatten, dock skulle i huvudsaklig överensstämmelse med gällande ordning vara så till vida begränsad, att genmälet ej finge innefatta annat än upplysning eller rättelse i anledning av den siste talarens anförande eller bemötande av angrepp från dennes sida ävensom att det skulle ankomma på talmannens prövning, huruvida ledamot skulle erhålla ordet för genmäle. I anslutning till vad de sakkunniga sålunda föreslagit, framhöll särskilda utskottet, att utvidgningen av replikrätten givetvis endast borde avse kammarledamot, vilkens personliga uttalanden av en annan talare missuppfattats på ett sådant sätt, att han borde få tillfälle att lämna upplysning eller rättelse, eller som personligen utsatts för angrepp. Den utvidgade replikrätten borde däremot, enligt särskilda utskottets uttalande, icke medgivas ledamöter som ansåge sig utsatta för missuppfattning eller angrepp av annan talare som, utan att klart utpeka någon särskild ledamot, uttalat sig om en grupp eller åsiktsriktning.

Utskottet ansluter sig helt till de av särskilda utskottet framförda synpunkterna. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang understryka, att en kammarledamot bör anses vara personligen utpekad, så snart han av någon talare så betecknats, att tvekan icke kan råda om vem talaren åsyftat. Något uttryckligt nämnande vid namn bör således icke erfordras.

De sakkunniga hade vidare föreslagit, att talmannen, när särskilda skäl talade därför, kunde på begäran medgiva rätt till genmäle under längre

tid än tre minuter, dock högst under tio minuter. Särskilda utskottet underströk, att talmannen, när han utnyttjade rätten att låta talare erhålla förlängd repliktid, i regel icke borde låta genmälet överskrida fem minuter. Enligt tillfälliga utskottets mening kan det visserligen vara lämpligt, att en ledamot under särskilda omständigheter må kunna erhålla rätt till genmäle under något längre tid än tre minuter. Det synes emellertid icke vara behöfligt, att den förlängda repliktiden uppgår till mer än två gånger den normala repliktiden. Skulle det bliva vanligt, att repliker överskrida nämnda tidmätt, måste det även befaras att debatterna bliva snedvridna. Utskottet föreslår alltså, att genmäle i regel icke må överskrida tre minuter, men att talmannen av särskilda skäl må medgiva ledamot rätt till genmäle under sex minuter. Begäran om förlängd repliktid skall framställas i samband med att vederbörande begär ordet för replik. Det får däremot icke komma i fråga, att ledamot, som redan påbörjat genmäle, men som under sitt anförande finner den ordinära repliktiden för kort, erhåller förlängd tid.

I fråga om den i första kammaren rådande praxis att tillåta endast en ledamot ett kort genmäle efter närmast föregående anförande anmärkte de sakkunniga, att denna praxis innebure en orättvisa mot andra ledamöter, som kunde ha lika stor eller större anledning att bemöta en föregående talare. De sakkunniga föreslogo därför, att kamrarnas ordningsstadgor ändrades så, att det klart framginge, att mer än en ledamot kunde få replikera en och samma talare. I överensstämmelse med dessa synpunkter, till vilka utskottet ansluter sig, har förevarande moment i utskottets förslag utformats. Genom den föreslagna ändringen torde huvudsyftet med den av herr Mannerskantz m. fl. väckta motionen vara tillgodosett.

Frågan hur många gånger en talare må yttra sig under ett och samma replikskifte, har utskottet ansett lämpligen böra överlämnas åt praxis att lösa.

Mom. 4. I överensstämmelse med de sakkunnigas förslag förordas här en bestämmelse av innebörd, att kammarledamot, som erhållit rätt till kort genmäle, skall äga yttra sig före statsrådsledamot. Som de sakkunniga framhållit kan nämligen ett statsrådsanförande många gånger vara så långt, att en därpå följande replik med anledning av det nästföregående anförandet kommer att hänga i luften.

§ 18.

Mom. 1. Den nuvarande hänvisningen till § 2 reglementariska föreskrifter för riksdagen bör ändras till att avse motsvarande bestämmelse i riksdagsstadgan.

Mom. 2. I överensstämmelse med de sakkunnigas förslag förordas här, att ett tredje stycke tillfogas, med bestämmelse att, om utskott jämlikt § 59 riksdagsordningen, i lagrummets lydelse enligt grundlagsändringsför-

slaget, hemställt, att betänkande skall företagas till avgörande efter allenast en bordläggning, sådant förhållande skall anmärkas på föredragningslistan.

§ 20.

I förevarande paragraf regleras sättet för framställande och besvarande av spörsmål, d. v. s. interpellationer och enkla frågor. Utskottet vill erinra om att dessa institut bliva grundlagsfästa genom den i grundlagsändringsförslaget upptagna nya lydelsen av § 52 riksdagsordningen. De ändringar, som av utskottet föreslås i förevarande paragraf av första kammarens ordningsstadga, beröra ej rätten att framställa interpellationer och enkla frågor utan allenast förfarandet vid framställande av interpellationer och vid svars avgivande m. m.

I fråga om sättet för framställande av interpellation föreslås, att talmannen må medgiva uppläsning av interpellation i allenast vissa delar. Interpellantens motivering för sin begäran att få framställa interpellation synes nämligen i många fall lämpligen kunna framläggas i utdrag. Har motiveringen upplästs i allenast vissa delar, bör det dock vara den fullständiga motiveringen, som toges till protokollet.

De sakkunniga hade, för att om möjligt förhindra att svar å framställda interpellationer avgäves på ett så onjutbart och svårfattligt sätt som hittills många gånger varit fallet, förordat, att långa svar icke skulle föredragas i sin helhet. I stället föreslogs, att statsråd vid besvarande av interpellation borde ge en muntlig sammanfattning av det fullständiga svaret, som i tryckt form borde utdelas till kammarledamöterna omedelbart före svarets avgivande. Det tryckta svaret skulle intagas såsom bilaga till protokollet.

Vid behandlingen av förevarande avsnitt av de sakkunnigas förslag anmärkte föredragande departementschefen, att det icke borde vara obligatoriskt för statsråd att vid svars avgivande förfara enligt de föreslagna nya metoderna, utan att han borde äga valrätt mellan dessa och att som hittills fullständigt uppläsa svaret. För sistnämnda fall borde det ej heller åligga honom att i förväg avlämna svaret för tryckning.

I anslutning till sistnämnda synpunkter, till vilka även särskilda utskottet anslöt sig, har det nedan intagna förslaget utformats.

Beträffande besvarandet av enkla frågor föreslås, att endast vederbörande statsråd och frågeställaren må yttra sig i debatten, såvida icke kammaren på förslag av talmannen eller annan ledamot beslutar, att allmän debatt skall få äga rum. Sådant beslut bör ifrågakomma endast i det fall, att en ledamot i frågeform ställt ett spörsmål, som med hänsyn till sin betydelse borde ha upptagits i interpellationsform eller där statsrådets svar föranleder därtill. Beslut att debatt skall få äga rum bör fattas utan överläggning.

Utskottet föreslår vidare att sedan vid spörsmålets besvarande samtliga anmälda talare haft ordet, överläggningen formellt förklaras avslutad.

För att kammarens ledamöter i god tid i förväg skola bliva underrättade om när spörsmål kommer att besvaras, föreslås, att senast klockan 6 eftermiddagen dagen före svarets avgivande meddelande härom anslås i riksdagshuset. Liksom nu bör dessutom anteckning om spörsmåls besvarande göras på föredragningslistan för den dag, då svaret skall lämnas.

Utskottet föreslår dessutom de av praktiska behov påkallade ändringarna, att interpellation bör avlämnas i tre och enkel fråga i fyra exemplar.

Det synes icke erforderligt att i stadgetexten erinra om att framställt spörsmål må kunna omedelbart besvaras.

De tre tidigare utkasten till ändringar i kamrarnas ordningsstadgor upptaga i förevarande paragraf en bestämmelse av innehåll, att svar å framställda spörsmål böra, där ej särskilda skäl till annat föranleda, avgivas viss veckodag. Utskottet ansluter sig till den uppfattning, som kommit till uttryck i utkasten. Dock synes det utskottet mest ändamålsenligt att lämna den närmare utformningen härav åt praxis.

§ 21.

Förevarande paragraf behandlar i sin gällande lydelse sättet för företagande inom kammaren av val och omröstning till beslut annorledes än medelst omröstningsapparat. Genom den lydelse § 75 riksdagsordningen erhåller enligt grundlagsändringsförslaget öppnas möjlighet att förrätta val medelst acklamation, ett förfarande som torde komma att bliva det regelmässiga. Bestämmelserna i förevarande paragraf av första kammarens ordningsstadga kunna i sin gällande lydelse tillämpas endast å val som förrättas med slutna sedlar. För val medelst acklamationsförfarande synas icke erfordras bestämmelser utöver de i § 75 riksdagsordningen upptagna.

Till skillnad från motsvarande paragraf i andra kammarens ordningsstadga behandlar den nu ifrågakvarande paragrafen all omröstning till beslut, som ej äger rum medelst omröstningsapparat, sålunda även omröstning medelst namnupprop. Bestämmelser i sistnämnda hänseende hava emellertid upptagits i § 4 mom. 4 riksdagsstadgan. Förevarande paragraf i första kammarens ordningsstadga synes sålunda böra behandla allenast val med slutna sedlar och slutna omröstning till beslut.

De övriga ändringar, som föreslås vidtagna i paragrafen, äro betingade av önskemålet att vinna överensstämmelse mellan kamrarnas ordningsstadgor.

§ 25.

Denna paragraf i den gällande stadgan har närmast karaktären av en övergångsbestämmelse och bör i en ny ordningsstadga utan olägenhet kunna undvaras.

Övergångsstadgande.

Av praktiska skäl böra i fråga om vården av kammarens ekonomiska angelägenheter och tillsättandet av befattningshavare hos kammaren de nu-

8   *Första kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.*

varande reglerna förbliva i huvudsak gällande under innevarande riksdag. Bestämmelser härom föreslås upptagna under punkterna 1 och 2.

Bestämmelsen under punkt 3 är föranledd av övergångsstadgandet till grundlagsändringsförslaget.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att första kammaren, under förutsättning att de under punkterna 4) och 13) i konstitutionsutskottets memorial nr 10 till innevarande riksdag, med uppgift å vilande förslag till ändring i grundlagarna, upptagna förslagen till ändrad lydelse av regeringsformen och riksdagsordningen slutligt genomföras, måtte antaga följande

Förslag

till

Ordningsstadga

för

Riksdagens första kammare.

§ 1.

Mom. 1. Kammaren sammanträder utan föregående kallelse varje riksdags första söckendag klockan 11 förmiddagen.

Mom. 2. Den ledamot, som enligt 33 § riksdagsordningen äger att, innan val av talman och vice talmän skett, föra ordet i kammaren, anställer för tillfället protokollsförande och de övriga befattningshavare, som erfordras.

§ 2.

Mom. 1. Vid första sammanträdet föredrages inkommen berättelse om förloppet av den i 32 § riksdagsordningen omförmälda fullmaktsgranskning och anställes upprop av kammarens samtliga ledamöter. Finnes någon eller några frånvarande, skall sådant i protokollet antecknas.

Mom. 2. Förste vice talmannens plats i samlingsalen är till höger om, andre vice talmannens till vänster om talmansbordet.

Övriga medlemmar intaga plats i enlighet med den ordning för valkretsarna, som är föreskriven i 1 § lagen om val till riksdagen.

För statsrådets ledamöter skola särskilda platser vara anordnade.

§ 3.

Förteckning över kammarens ledamöter efter den ordning, vari de hava sin plats i samlingsalen, skall genom kansliets försorg skyndsamt till trycket befordras.

§ 4.

För alla val bestämmer kammaren tid, såvida ej därom finnes särskilt stadgat.

§ 5.

Kammaren utser fyra ledamöter att handhava vården om kammarens ekonomiska angelägenheter.

§ 6.

Kammaren utser sex ledamöter att delta i tillsättandet av de i 30 § andra stycket riksdagsstadgan avsedda befattningshavare hos kammaren.

Vid tillsättandet av nämnda befattningshavare för kammarens sekretärare protokoll. Protokollet skall vid kammarens nästföljande sammanträde uppläsas.

§ 7.

Mom. 1. Val av ledamöter i de ständiga utskotten och i kammarens allmänna beredningsutskott skola företagas i den följd, vari utskotten i 36 § riksdagsordningen finnas angivna; i enahanda ordning utses suppleanter till ett antal, som, därest icke kammaren särskilt annorlunda beslutar för annat utskott än utrikesutskottet, skall motsvara de ordinarie ledamöternas.

Mom. 2. Då kammaren utser nämnd eller valmän, skola suppleanter, därest icke kammaren särskilt annorlunda beslutar, väljas till antal, motsvarande fjärdedelen av de ordinarie ledamöternas.

Mom. 3. Då i kammaren förrättat val är av beskaffenhet, att motsvarande val bör av andra kammaren företagas, skall underrättelse om valets utgång sistnämnda kammare ofördröjligen meddelas.

§ 8.

Utgången av kammarens val av ledamöter och suppleanter i utrikesutskottet, vilka val enligt 49 § riksdagsordningen ock gälla som val av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden, skall hos Konungen skyndsamt anmälas.

§ 9.

Den, som blivit utsedd till ledamot eller suppleant i utskott, må ej utan kammarens bifall undandraga sig sådant uppdrag.

§ 10.

Mom. 1. Kallelse till sammanträde skall anslås i nedre förstugorna till riksdagens hus och på de platser i övrigt talmannen beslutar, samt skall, där så ske kan, införas i en eller flera av de större, dagligen utkommande tidningarna. Om, under sammanträde på förmiddagen, dess fortsättning på kvällen prövas nödig, bör anslag därtill ske före klockan 4 på dagen och kammaren därom av talmannen underrättas. Anslag till sådant sammanträde bör ske jämväl i kammarens samlingssal.

Mom. 2. Skall, enligt förut fattat beslut, vid sammanträde val eller gemensam omröstning förrättas, bör sådant i kallelsen tillkännagivas.

Mom. 3. Skall sammanträde för ärende, varom i 56 § riksdagsordningen sägs, hållas inom lyckta dörrar, varde till sammanträdet kallelse utfärdad på sätt talmannen beslutar. Vid sådant sammanträde får annat ärende ej förekomma.

§ 11.

Mom. 1. Kammarens allmänna beredningsutskott ävensom enskilt utskott, där sådant blivit inom kammaren tillsatt, sammankallas första gången av talmannen.

Mom. 2. Till sammanträde av utskott, som i 1 mom. sägs, skall kallelse anslås senast klockan 6 eftermiddagen föregående dag.

Dessa utskott må ej sammankomma å tid, då sammanträde hålles av kammaren.

§ 12.

Mom. 1. Ledamot, som vill inför kammaren yttra sig, begär ordet av talmannen och uppropas i den ordning, han därtill anmält sig. Hava två eller flera samtidigt begärt ordet, bestämmer talmannen ordningen dem emellan.

Mom. 2. Utan hinder av den i 1 mom. stadgade ordning må ledamot efter talmannens beprövande kunna erhålla ordet för kort genmäle, innefattande upplysning eller rättelse i anledning av föregående talares anförande eller bemötande av angrepp från dennes sida. Sådant genmäle må icke överskrida tre minuter, där ej talmannen av särskilda skäl medgivit ledamoten rätt till genmäle under sex minuter.

Mom. 3. Oberoende av ordningen mellan kammarens övriga ledamöter äger ledamot rätt att under överläggningen i ett ämne utan angivande av skäl instämma med närmast föregående talare.

Mom. 4. Vill någon av statsrådets ledamöter begagna sig av den i 53 § riksdagsordningen omförmälda rätt för dem att delta i överläggningarna, skall han därom göra anmälan hos talmannen och erhåller då ordet, oberoende av ordningen kammarens ledamöter emellan; dock att ledamot, som erhållit rätt till kort genmäle, äger yttra sig före statsrådsledamot.

§ 13.

Mom. 1. Ledamot, som yttrar sig inför kammaren, skall tala stående från den särskilda plats, som är för talare bestämd, eller från den plats, han i samlingssalen innehar.

Mom. 2. Statsrådsledamot, som i denna sin egenskap erhåller ordet, skall tala stående från någon av de platser, som för statsrådets ledamöter äro anordnade i kammaren, eller ock från den särskilda plats, som är bestämd för talare.

Mom. 3. Medan talare har ordet, eller eljest förhandlingar pågå, bör ordning och stillhet råda i samlingssalen.

§ 14.

Reservation enligt 60 § riksdagsordningen emot kammarens beslut bör av närvarande ledamot omedelbart efter beslutets fattande anmälas.

§ 15.

Mom. 1. Sekreteraren har att ansvara för vården av inkomna handlingar, till expedition befordera kammarens beslut samt utöva tillsyn över kansligöromålens ordentliga och skyndsamma gång.

Mom. 2. Vid förfall för sekreteraren bestridas hans göromål av den, som talmannen därtill utser.

§ 16.

Talmannen meddelar, efter samråd med sekreteraren, de särskilda föreskrifter, som finnas nödiga för ordningen och arbetet inom kammarens kansli.

§ 17.

Mom. 1. Motion bör avlämnas i två exemplar, av vilka det ena bilägges kammarens protokoll och det andra överlämnas till vederbörande utskott. Ändring i avlämnad motion får ej ske utan kammarens samtycke.

Mom. 2. Över alla i kammaren väckta motioner samt dit inkomna ärenden skall föras dagbok, som alltid bör finnas i kansliet tillgänglig.

§ 18.

Mom. 1. Föredragningsämnen i kammaren äro endast sådana ärenden, som omförmälas i 3 § riksdagsstadgan.

Mom. 2. Har kammaren i avseende å något ärendes föredragning fattat särskilt beslut, anmärkes sådant å föredragningslistan, och göres däri jämväl vid varje ärende anteckning om skedd bordläggning.

Bland utskottsbetänkanden skola, där ej kammaren särskilt annorlunda beslutar, de, som vid ett kammarens sammanträde bordläggas första gången, uppföras främst och de, som då bordläggas andra gången, sättas sist å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Har vederbörande utskott jämlikt 59 § riksdagsordningen hemställt, att betänkande skall till avgörande företagas efter allenast en bordläggning, skall detta anmärkas på föredragningslistan.

Mom. 3. Föredragningslistan skall, jämte tillhörande handlingar, alltid mellan sammanträdena vara tillgänglig i kammarens kansli.

Mom. 4. Föredragningslista bör före varje sammanträde anslås i samlingsalen och på de platser i övrigt, talmannen beslutar, samt i tryck utdelas till kammarens ledamöter.

Mom. 5. För sammanträde, varom i 56 § riksdagsordningen sägs, erfordras ej föredragningslista.

§ 19.

Mom. 1. Ärende, vari utskott avgivit betänkande, bör, så vitt ske kan, icke till slutligt avgörande företagas, med mindre kammarens ledamöter därförinnan fått emottaga tryckta exemplar av betänkandet.

Mom. 2. Därest ledamot, som ämnar framställa förslag till ändring av vad utskott i något ärende hemställt, tillika åstundar, att hans ändringsförslag varder tryckt och bland kammarens ledamöter utdelat, innan ärendet till slutligt avgörande förekommer, äger han att, med uteslutande av bevisningsgrunder, skriftligen uppsätta och till riksdagens kansli ingiva sitt ändringsförslag så tidigt, att tryckning därav före ärendets avgörande kan medhinnas. I sådan händelse må förslaget efter talmannens beprövande tryckas och utdelas i enahanda ordning som utskottets betänkande.

§ 20.

Mom. 1. Ledamot av kammaren må, såsom i 52 § riksdagsordningen sägs, till ledamot av statsrådet framställa spörsmål i ämne utom föredragningslistan; sådana spörsmål äro antingen interpellationer eller enkla frågor för upplysningars inhämtande.

Mom. 2. Interpellation skall vara skriftligen uppställd och av bestämt innehåll samt vara försedd med särskild motivering. Interpellation skall i tre exemplar avlämnas i kammaren samt skall uppläsas, talmannen likväl obetaget att på begäran medgiva uppläsning av interpellationen blott i vissa delar. Kammaren beslutar, huruvida interpellationen må framställas eller icke. Sådant beslut skall fattas utan föregående överläggning. Har interpellationen begärts på bordet, skall den vila till nästa sammanträde, då kammaren, på sätt nyss är sagt, ovillkorligen skall avgöra, huruvida interpellationen må framställas eller icke. Har kammaren medgivit interpellationens framställande, låte talmannen vederbörande statsråd ofördröjligen undfå del av interpellationen.

Mom. 3. Enkel fråga skall vara skriftligen uppställd och av bestämt innehåll utan att vara försedd med särskild motivering. Enkel fråga skall i fyra exemplar tillställas talmannen. Talmannen låte vederbörande statsråd genom kammarens kansli ofördröjligen undfå del av frågan.

Mom. 4. Sedan vederbörande statsråd meddelat talmannen sin avsikt att besvara spörsmål, varav han undfått del, överenskommer talmannen med statsrådet om vid vilket sammanträde spörsmålet må besvaras. Uppgift om dagen för besvarandet skall intagas i den dagens föredragningslista samt senast klockan 6 eftermiddagen föregående dag anslås i nedre förstugorna till riksdagens hus och på de platser i övrigt, talmannen beslutar. Vid sammanträdet erhåller statsrådet ordet för spörsmålets besvarande, innan föredragningsärendena för dagen uppropas, dock ej före gemensam omröstning eller val.

Svar å framställd interpellation må omedelbart före avgivandet i tryckt eller stencilerad form utdelas till kammarens ledamöter. I sådant fall må statsrådet kunna begränsa sitt anförande till en sammanfattning av huvudpunkterna i det utdelade svaret.

Vid besvarande av enkel fråga må endast den ledamot, som framställt spörsmålet, och det statsråd, som lämnar svaret, delta i överläggningen. Kammaren vare dock obetaget att, då viss fråga besvaras, på förslag av talmannen eller annan ledamot besluta upphäva den sålunda stadgade inskränkningen i yttranderätten; sådant beslut skall fattas utan föregående överläggning.

Sedan alla anmälda talare erhållit ordet, skall överläggningen på talmannens hemställan förklaras avslutad.

Mom. 5. Kammarens kansli skall upprätta särskild förteckning över avlämnade spörsmål och deras behandling.

§ 21.

Mom. 1. Då omröstning till beslut eller val skall företagas med slutna sedlar, böra fyra ledamöter, vilka talmannen därom anmodar, taga plats vid talmansbordet, två för att biträda vid röstsedlarnas öppnande och granskning samt två för att jämte sekreteraren över valet eller omröstningen föra särskilda anteckningar. När därvid upprop av ledamöterna anställles, bör varje ledamot i den ordning, vari hans namn uppropas, framträda till talmansbordet och till talmannen avlämna sin röstsedel. Ej må i annan än nu stadgad ordning röstsedel avlämnas.

Mom. 2. Sedan samtliga avlämnade röstsedlar, som godkänts, blivit av talmannen upplästa och av sekreteraren jämte de tvenne, för sådant ändamål utsedda ledamöter antecknade, jämföras de över omröstningen eller valet förda anteckningar. Omedelbart härefter skall vid omröstning till beslut talmannen tillkännagiva för kammaren omröstningens utgång samt vid val sekreteraren därom upprätta och justera protokoll, vari de valdas namn införas i den ordning, efter vilken de tilldelats plats vid valet. Utgången av valet meddelas kammaren genom uppläsning och justering av omförmälda protokoll. Den av sekreteraren över valet förda anteckning skall med hans underskrift bestyrkas samt därefter fogas vid valprotokollet för att jämte detta förvaras.

§ 22.

Kammarens förhandlingar skola vara offentliga utom då kammaren i något ärende beslutat att överläggningen skall hållas inom lyckta dörrar eller Konungen jämlikt 56 § riksdagsordningen därom förordnat eller justering verkställles av sådant kammarens protokoll, som enligt vad därom särskilt är stadgat skall hållas hemligt.

§ 23.

Talmannen äger utfärda nödiga föreskrifter om åhörarnas tillträde till läktarna samt för ordningens vidmakthållande därstädes.

Den, som bryter emot dessa föreskrifter, varde genast avlägsnad. Uppstår eljest oordning, äger talmannen eller, innan talman blivit vald, ordföranden förordna om samtliga åhörare avlägsnande.

Gör någon, vilken såsom åhörare bevisar kammarens överläggningar, sig skyldig till våldsgärning eller eljest till störande uppträdande av beskaffenhet att föranleda ansvar enligt allmän lag eller särskild författning, skall överträdelsen av talmannen hos riksdagens justitieombudsman för laglig beivran anmälas.

§ 24.

Mom. 1. Talmannen äger bevilja ledamot ledighet från riksdagsgöromålen för en tid av högst åtta dagar. Önskar ledamot längre ledighet, skall han därom göra framställning hos kammaren. Sådan ledighet må ej beviljas för längre tid än fjorton dagar, såvida ej särskilda omständigheter föranleda beviljande av ledighet utöver nämnda tid.

Mom. 2. Är ledamot av laga förfall hindrad att deltaga i riksdagsgöromålen, skall han därom göra anmälan hos kammaren, därvid förfallet bör vara behörigen styrkt.

Mom. 3. Över de kammarens ledamöter, vilka åtnjuta ledighet eller hava behörigen styrkt laga förfall, skall förteckning vara att i kansliet tillgå. I förteckningen skall för varje gång noggrant angivas tiden för bortovarons början och slut; och bör riktigheten av anteckningarna härutinnan av vederbörande ledamot bestyrkas.

Denna ordningsstadga träder genast i kraft.

Intill början av riksdagen näst efter den, under vilken stadgan trätt i kraft, skall dock följande gälla:

1. 5 § skall hava den lydelse, som framgår av 5 § i den av kammaren den 31 maj 1933 antagna ordningsstadgan för kammaren;

2. Antalet av de ledamöter, som enligt 6 § första stycket utses att jämte talmannen och vice talmännen tillsätta de i 30 § andra stycket riksdagsstadgan avsedda befattningshavare hos kammaren, skall vara fyra;

3. Vad i 11 § sägs om kammarens allmänna beredningsutskott, skall hava avseende å tillfälligt utskott.

Genom denna ordningsstadga upphäves den av kammaren den 31 maj 1933 antagna ordningsstadgan för kammaren.

---

2) att den inom första kammaren väckta motionen nr 158 måtte anses besvarad genom vad utskottet under 1) hemställt.

Stockholm den 31 mars 1949.

På utskottets vägnar:
GOTTFRID KARLSSON.

Närvarande: herrar Gottfrid Karlsson, Holmbäck, Ewerlöf, Heiding, Nils Elowsson, Sandberg och Ivar Persson.
